

Jelentés a csíksomlyói búcsúról*

Eltársaink utasítás értelmében az odautazás alatt elállták a vasuti kocsik ajtaját, megakadályozva ezzel a bucsuba igyekvők felszállását. Így körülbelül 1000 fonyi tömeg maradt le a vonatról.

A Gyergyoszentmiklos-i vasutállomáson elvtársaink ez az akciója, kissé kudarcot vallott, mert nemcsak a vasutasok, de a milícia is a bucsuba igyekvők segítségére sietett, és így mintegy 500 személy vonattal mehetett el a bucsura.

Visszajövet elvtársainknak a vonaton több hazafele igyekvő embert sikerült meggyozni, eljövetelének helytelenségéről. Ugyancsak visszafele jövet a Csícsó-i állomáson egy csapat moldvai brigádosiifju, akik a Salva-Visoi rohammunkára akartak menni, a vonat zsúfoltsága miatt képtelenek voltak a vonatra felszállni, lemaradtak.

Csíksva érkezve csíki pártszervezet autója várta az elvtársakat, ami nagy feltűnést keltett. Ugyanigy óriási feltűnést keltett az is, hogy Somlyóra való elindulásuk után egy kerékpáros aktivista visszatérítette a csoportot a megyei szervezetebe, ahol 5 perc alatt még egyszer feldolgozták a Nagy Mihály elvtárs¹ által feldolgozott anyag egyes részleteit. Ez nemcsak idoveszteséget jelentett, hanem nagy feltűnést is.

Ugyancsak nagy feltűnést keltettek a csíki pártszervezet által kiküldött elvtársak viselkedésükkel, akiknek hivatása lett volna az idegen elvtársak útbaigazítása. Munkánk kevés sikerének egyik oka az volt, hogy a csíki pártszervezetben levő egyes elvtársak meg nem értve pártunk szavát nem dolgoztak elég konspiratívan, így a papságnak lehetősége volt előre mozgósítani és megszervezni a tömeget a mi akciónk ellen. Azok a rémhírek, amik a tömeg között terjengtek, bizonyítékai voltak annak a ténynek, hogy a csíkszemeyei alapszervezet tagjai nem vették fel a kellő mértékben a harcot a rémhírek visszaverésére a reakcióval.

Különösen gyengének bizonyult szervezetünk akciója a gyimesvölgyi csángó vidékeken, ahol az ifjuság teljes mértékben a papság befolyása és szolgálatába állt. A csíki pártszervezetek és tömegszervezetek látszat után ítélve nem végeztek kellő felvilágosító munkát abban az irányban, hogy a tömegeket felvilágosították volna a demokrácia ellen munkálkodo papoknak az állami költségvetésbol való kizárásával kapcsolatosan.

* *Forrás:* Arhiva Națională a Județului Mureș, Fond 1073 Comitetul Județean Mureș al PCR, Dosar 79/1948, Secția Propaganda și Agitație. Procese verbale, rapoarte, planuri de muncă și tabele. 31.I. 1948 – 31. XII. 1948. 344–348. A szöveg írógéppel van írva. Az eredeti fogalmazásban, eredeti helyesírással közlöm.

A bucsu maga reggel 9 orakor kezdődött, amikor csak 7.000-8.000 főnyi tömeg volt jelen. A tömeg zöme délután 2 óra felé kezdett beözönlöni három irányból egyszerre, szervezett fegyelmezett sorokban. Egyes csoportok élén az állami iskolák növendékei vonultak fel, tanítóik vezetése mellett. Az egész felvonulás egy jó szervezési munka eredményét bizonyította, mivel hogy a csoportok példás rendben vonultak fel.

A tömeg 75%-át ifjak képezték, akiknek nagyrésze demokratikus szervezeteink tagja volt, és ennek jelvényével vonultak fel. Ugyancsak itt vonultak fel a gyimesi és középloki kulturcsoport tagjai, akik megszöktek a kulturversenyről és eljöttek a bucsuba.

Maga a tömeg kb. 35-45 ezer embert tett ki ami azt jelentené, hogy többen vettek részt a bucsun, mint a múlt évben, mutatja azt, hogy csak Gyergyóból 16 község lakossága vonult fel, akik 60-70 km-t tettek meg általában.

A csoportok nagyrészt csángók képezték, akiknek nagyrésze szegény és középparasztból tevődött össze. A baroti zárandokoknak 80%-át ipari munkásság tette ki. A bucsura jött görögkatolikusok Gyimes, Palanca, Bacau és Piatra Neamtról jöttek legnagyobb számban.

A csoportok között az elvtársak egyike felfedezte a marosvásárhelyi Fekete Gyula ügyvédi kamarából kizárt ügyvéd fiát, aki jelenleg egy csíki községben mint ügyvéd dolgozik, aki unitárius létére szükségesnek látja azt, hogy a plébánossal együtt meglátogassa a szenthelyet, ezzel is megakadályozza a község lakosságának helyes irányba való nevelését.

A püspök délután kb. 3 orakor érkezett szürke-fehér idomított lovon, mint egy 7-8.000 csángó kíséretében. Ez a bevonulás emlékeztetett a Horti féle bevonulásokra. A csángók ifju legényekből állottak, akik kéz a kézben szoros kordont alkottak Márton Áron körül, hogy lehetetlen legyen az ő megközelítése.

A megvakított tömeg eszeveszetten rohant, a püspök felé, hogy abban a nagy tisztességben lehessen része, hogy a palástját, de legalább a lábnyomát megcsókolhassa. A tömeg ovációkban tört ki, szervezeten éljeneztek, s „megváltónknak” nevezték a püspököt. Márton Áron kései jövetelének oka, komoly volt. Vissza akarta tartani a tömegeket a kulturversenyekről. Márton Áron jobbát 50 szögbe felemelte, a tömeget elhallgattatta, mely egyetlen intésére néma csendbe, lélegzet visszafolytva figyelte minden szavát.

A körülbelül 15 percet tartott beszédében megköszönte a csángóknak, hogy elkísérték és megvendégelték ot, valamint azt a szíves vendéglátást, amibe a csángó vidéken töltött 5 nap alatt őt részesítették. Kihangsúlyozta, hogy ez alatt az idő alatt, meggyozódott a csángók tiszta hitéről. Kérte a hiveket, hogy továbbra is tartsanak ki, ebben a nehéz időkben mellette és kérte a szülőket, hogy biztosítsák gyermekeiknek a katolikus nevelést, mert

ezekben a nehéz időkben, ezekben a veszélyes percekben a legnagyobb szükség van arra, hogy a hívek kitartsanak mellette, az egyház mellett. A beszéde további részét lehetetlenség volt megérteni, mert amikor a mai néhez idöket vádolta, a megszervezett csengös ifju csoportok, akiknek hivatásuk volt elvtársaink munkáját megzavarni, lármát csaptak, s a harangokat is zugatni kezdték.

A beszéd után a püspök kíséretével a templomba vonult.

A délután folyamán a szabadba felállított katedráról több pap beszélt a hívekhez. A Mindszenti pap (Lajos Balázs) prédikációja közben a következőket mondotta: „Régebben nem ilyen rafinált emberek vezették a népeket mint ma.” Beszélt a szomszédokkal, rokonokkal való megbékélésről. Majd a következőket mondotta: „Ne tizedeljétek és felezzétek a vasárnapot!” utána pedig „Tüzzel égessétek ki soraitokból az istentagadokat, hogy ne fer-tozzenek titeket.” Nem megjelölve a helyet hivatkozott arra, hogy keleten egy országban letiltották a vallás gyakorlását, bezárták a templomokat, és elüldözték a papjaikat. Az ő beállítása szerint a nép nem nyugodott bele, minden lehető eszközt igénybe vett és a hatalmon levő erők kénytelenek voltak nekik engedelmeskedni, meghajolni a hívők akarata előtt, s a templomokat újra megnyitották.

Ezután bizalmát fejezte ki abban, hogy a katolikus hívők nem fognak eltérni az anyaszentegyházról és annak jogaitól, majd ezeket mondotta: „Ha a tömeg nem imádkozik, akkor az következik be, mint 1917-ben, amikor három embernek az akarata érvényesült.” Ezt Marx-Engels és Leninre értette. Beszélt a sajtóról, beszélt a betűrágo zsidokról, beszélt arról, hogy a hatóság sok helyütt megakadályozta a híveket abban, hogy a bucsura eljöhessenek.

Minden megnyilvánulása a népi demokratikus rendszer ellen irányul. Egy másik paptársával való beszélgetés folyamán kijelentette, hogy bár a hatóságok mindent elkövetnek, hogy akadályokat gördítsenek a bucsu elé, a tömeg mégis mellettük van.

A tusnádi pap egyszer otthon összehívta a híveket, és a lelkükre kötötte, hogy semmit ne kérdezzenek, senkivel ne beszéljenek, a falubeli ismerősökön kívül. A bucsun újra összehívva a híveit kijelentette: „A fertőző sátán kommunítákkal ne álljatok szoba, sem odahaza, sem itt, sem munkátok közben.”

A dicsőszentmártoni, csapoi, Mindszenti, csikszentdomokosi papok külön összehívták a híveket, és a lelkükre kötötték, hogy lássanak, halljanak, de a bucsun senki idegennel ne beszéljenek.

A szárhegyi plébános példának hozta fel a tömeg előtt azt a gyermeket, akit szülei eltiltottak a vallás tanulásától. Ez a gyermek három hónap alatt meghalt. Ezzel a példával élve prédikálta a szárhegyi plébános, hogy aki a

természetbe hisz, annak a jó isten nem ad erőt, ezzel rémitgetve a tömegeket.

A templom udvarán egyes papok röpgyülés (sic!) formájában felolvasták az Igazságban „Nem fizetjük ellenségeinket” cím alatt megjelent cikket, amely a demokrácia ellen dolgozó papoknak a költségvetésből való kizárásával foglalkozott.

A mádэфalvi plébános nem akart a bucsuba elindulni addig, amíg a színjátszó és táncscsoportok nem végeznek. A falusi lakosság kényszerítette azonban a papot arra, hogy elinduljanak, mert ők látni akarják Márton Áron püspököt.

A tömeg között különféle hírek terjengtek. A tömeg előre tisztában volt azzal, hogy kommunisták vannak kiküldve a bucsuba, akiknek hivatásuk kémkedni.

A papok (a nem konspiratívan végzett munka miatt) az ottelező hívek tudtára adták, hogy a kommunisták nem adtak vasuti kocsit a bucsuba igyekvőknek. Elhíresztelték azt, hogy a kommunisták valahányukat le akarják gyilkolni. Márton Áron azt a csángó vidéken eltöltött öt napot arra használta fel, hogy Gyimesfelsőlokon, Gyimesközéplekon, Gyimesalsólokon (sic!) és Széplekon (sic!) minél több hívet toborozzon magának, elhíresztelve azt, hogy a kommunisták őt a bucsun meg akarják gyilkolni, és ennek eredményeképpen fogta őt körül a 8.000-es tömegkordon, hogy megvédje őt.

A bucsun levő tömeg között elterjedt az a rémhír, hogy a széplaki tömeget felvonultatani akaró Márton Áront a kommunisták letartóztatták, a széplakiakat pedig nem engedik felvonulni a bucsuba.

Ugyanakkor terjedt az a hír is, hogy Márton Áron autóját elvették a kommunisták, és azért kellett lóra ülnie.

Elismertté vált az, a bucsun jelenlevő parasztság tudatában, hogy amelyik községből nem jönnek a bucsuba, ott nem fog esni az eső.

Egyesek azt mondták, hogy megváltozik a helyzet, s akkor rajtuk lesz a sor, hogy mind meggyilkolják a kommunistákat.

Általános tömeghangulat. A tömeg vakon követte mindenben a papok utasításait. Ezt bizonyítja az a tény is, hogy elvtársainkkal tehát idegenekkel, senki nem volt hajlando szoba állni. Külön csoportok voltak megszervezve, csengőkkel, akik figyelték elvtársainkat, és ha valahol agitálni hallották őket, a fülükbe csengettek.

A bucsun észrevehető volt az, hogy a tömegek elégedetlenek a papoknak a költségvetésből való kihagyása miatt, s kemény elhatározásra jutottak papjaik megvédése érdekében. Egyik csángóval folytatott beszélgetés alkalmával az kifejezte a csángóságnak azt az álláspontját, hogy ha csak 10 lejük lesz is, abból 8 leu Márton Ároné fog lenni. Általában többen kijelentették, hogy ok fogják eltartani papjaikat. Egy csángó nő egyik elvtársunk-

kal beszélgetve rámutatott, hogy az a tömeg, aki most résztvesz a bucsun, hetenként csak 1 leit fog fizetni, akkor is eltartja papjaikat. A csikszépvízi csángók elégedetlensége különösképpen feltűnő. Az egész község arra az álláspontra helyezkedett, hogy ok fogják fizetni költségvetésből kizárt papjaikat, mert nekik arra szükségük van.

A bucsusok semmilyen pénzt nem kimélve méregdrágán vásárolták a szent érméket, imakönyveket, olvasokat, szallagokat, stb. Ugyszintén 3-500 leit fizettek egy gyonásért vagy miséért. Volt olyan szegény ember, aki a perselybe tette utolsó fillérét, nem törődve azzal, hogy holnap mit fog enni.

A tömegek nagyrésze félt nem elmenni a bucsura, mivel a papjaik kipredikálással, az egyházból való kizárással és átkokkal fenyegették őket.

A tömegek nagyrésze a papok befolyása alatt áll. Egyes parasztok kijelentették, hogy őket nem érdeklik a világi dolgok. A papok befolyását bizonyítja az a tény is, hogy a dokruhás gyári munkás egész családjával ötször járta végig térdenálva a kápolnát. Márton Áron a gyimesen (sic!) való tartózkodása alatt, mint az egyes parasztok által mondottakból kitűnik, nem restell, elmenni minden házhoz, s megfenyegetni a hiveket, hogy ne-hogy elmerjenek menni gyűlésbe, mert addig itthon elmarad a munkájuk. Ezzel is távol akarta tartani a tömeget a demokratikus szellemben való neveléstől. Különösen megfigyelhető a papi befolyás Csikszentsimon, Csikszentiván (???), Csikszentkirály, Csikgyörgy (sic!), Csikménsád (sic!) község lakossai között. A papok már előzőleg rendszeresen üléseket tartottak a tömegekkel agítálva őket a bucsun való minél nagyobb részvételre.

A papság befolyása alatt állnak egyes állami intézmények egy egy alkalmazottai is. Ezt bizonyítja az, hogy a Somlyoi Állami Gyermekek Otthonban 30 gyermek mellé a gondnok 10 apácát vett fel, akik állítólag csak főznek, mosnak, takarítanak.

Hiányosságok. Hiányosságnak tartjuk azt, hogy az agitátoraink között, hiányzott a kellő szervezettség, nem voltak eléggé fegyelmezettek, többször elvtársaknak is szolították egymást, ami az utasítások megismétlését kellett maga után vonja.

Egyesek elvtársaink közül igen feltűnően viselkedtek. Hiányosság volt részünkről az, hogy kevés nő volt kiküldve, akik pedig könyebben szólásra birták volna a tömeget. Komoly hiányosságnak bizonyult az, hogy elvtársak 75%-a munkaruhában ment el, mert ezzel magukra vonták a tömegek zárkozottságát. Egyes elvtársak felhasználták az alkalmat arra, hogy valótanságot beszéljenek. Például azt, hogy a püspök nem fog a bucsura jönni, mert elment Marosvásárhelyre, ahol bérálja a gyerekeket. Nem telt bele egy ora, s megjelent a püspök, ami megcáfolta valótlan kijelentésüket.

A jövőre nézve tanulságként meg kell jegyezzük, hogy falurol kikerült jól felkészült kádereket megfelelő népi öltözetben küldjünk ki, akik felvilágosi-

to munkájukat nem a materialista filozofia boncolgatásával kezdik, mint ahogy azt, egy brassói Keresztes nevu munkás tette.

Eredményes lenne, ha a csiki tanítóinkat felcserélhetnénk, hogy azáltal biztosítani tudjuk a gyermekeink demokratikus szellemben való nevelését.

A jövőre nézve sokat kell foglalkoznunk úgy az alapszervezetekben, mint a tömegszervezeteken keresztül a falusi tömegek felvilágosításával, hogy ki tudjuk őket vonni a papság befolyása alól, mert ezáltal biztosítva lesz ezeknek a tömegeknek a szocializmus munkálataiba való bevonása.

Meg kell erősíteniünk alapszervezeteink munkáját, különösen a csángó vidékeken, amelyek még ma is a papi sötétségnek a fészket képezik.

Meg kell erősíteniünk az ifjúsági szervezeteinket, lehetőséget kell adjunk ifjainknak, hogy politikai és ifjúsági színvonalukat erősíteni tudják, természetesen ifjúsági szervezeteink keretein belül hogy ezen keresztül össze tudjuk fogni az ifjúságunkat ezáltal biztosítjuk a jövő helyes kádereinek kiépítet.

Korlátlan méretekben kell folytatnunk a felvilágosító munkát a székelyföldön (sic!), hangsúlyozottan a sovinizmus kiölésére megerősítve a román magyar barátságot, ezáltal biztosítjuk úgy gazdasági életünk, mint politikai életünk akadálytalan fejlődését.

Jegyzet

¹ Az RMP Maros megyei bizottságának titkára.